

emotionele veiligheid

communiceren

Begroeten

negatief

Meerdere kinderen worden **niet individueel** begroet bij binnenkomst. De begroeting is plichtsmatig.

positief

Elk kind wordt **individueel begroet** bij binnenkomst; beroepskrachten doen dit op een enthousiaste en persoonlijke manier.

1101

emotionele veiligheid

communiceren

Kennen/ herkennen

negatief

De beroepskrachten **kennen niet alle kinderen** in de groep, niet eens bij naam. Kinderen worden onpersoonlijk en allemaal ongeveer op dezelfde manier aangesproken.

positief

De beroepskrachten kennen ieder kind in de groep; ze kennen hen **bij naam** en weten **persoonlijke bijzonderheden** (bv karakter, slaapritueel, allergieën). In het contact met het kind wordt die kennis gebruikt.

1102

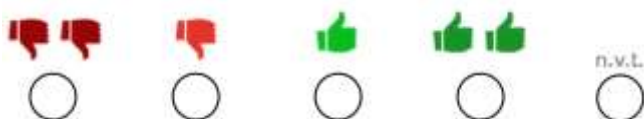
emotionele veiligheid

communiceren

Respectvol contact

negatief

De beroepskrachten hebben **nauwelijks contact** met de kinderen, niet verbaal en niet non-verbaal. Zij communiceren met name via **instructies en commando's** (geboden/verboden). Het contact is vooral gericht op **sturen en controleren** van gedrag van het kind en op organisatorische zaken.

positief

De beroepskrachten hebben korte gesprekjes met kinderen waarbij beiden bijdragen aan de voortgang en inhoud van het gesprek (dialog). Zij **sluiten meestal op passende wijze aan** op de situatie en/of de vraag van een kind. Er is **verbaal en non-verbaal contact**.

1103

emotionele veiligheid

communiceren

Respectvol contact

negatief

De beroepskrachten reageren op kinderen en op elkaar, vooral vanuit hun **eigen belang of behoefte** op dat moment.

positief

De beroepskrachten gedragen zich **sensitief en responsief** naar de kinderen. Zij laten actief merken dat zij het kind begrijpen en reageren daar adequaat op.

1104

emotionele veiligheid

communiceren

Aansluiten

negatief

De beroepskrachten sluiten in hun **lichaamshouding en stem/taalgebruik** niet aan op de leeftijd van de kinderen.

positief

De beroepskrachten **verwoorden** in veel situaties hun gedrag. Zij passen hun lichaamshouding aan (op ooghoogte praten, door de knieën gaan als zij bij spelsituaties meekijken) en praten met taal (zinsbouw, woordkeuze) die past bij de leeftijdsgroep.

1105

emotionele veiligheid

communiceren

Respectvolle intimiteit

negatief

De beroepskrachten gebruiken lichamelijk contact alleen voor **controle en regie**, bv om kinderen op te laten schieten (duwtje in de rug). Of: Beroepskrachten hebben lichamelijk contact dat **ongewenst of ongepast** is in een situatie, bv omhelzen, aanraken of kietelen terwijl het kind dit zichtbaar of hoorbaar niet wil.

positief

De beroepskrachten hebben **vanzelfsprekend en gepast** lichamelijk contact met kinderen. Zij hebben een professionele werkhouding in situaties die vragen om c.q. horen bij lichamelijk contact (troosten, op schoot nemen, aanhalen). Bij iedere vorm van fysieke intimiteit laat de beroepskracht zich leiden door de reactie van het kind.

1106

Afsluiten/ overgang opvang – thuis

negatief

Het vertrek van de kinderen en/of de beroepskracht wordt niet goed georganiseerd. Er is **geen duidelijke taakverdeling**.

De beroepskrachten nemen **geen afscheid bij het vertrek van een kind**; er is geen persoonlijke boodschap (terugblik op de dag, benoemen van een ervaring, bespreken van een incident) of groet. Sommige kinderen vertrekken buiten het zicht van de beroepskracht en/of zonder dat hun vertrek wordt opgemerkt.

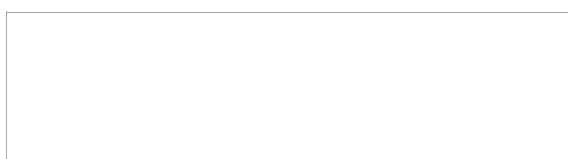
De beroepskrachten communiceren hun eigen komen en gaan niet naar de kinderen.

positief

Het moment van vertrek (van kind of beroepskracht) verloopt rustig en goed georganiseerd. De beroepskrachten hebben een **duidelijke taakverdeling**.

De beroepskrachten nemen van **ieder afzonderlijk kind afscheid** met een persoonlijke opmerking of groet. Het vertrekmoment wordt gebruikt om samen met het kind terug te kijken op positieve en negatieve gebeurtenissen. De beroepskrachten helpen het kind om de opvangdag af te sluiten.

De beroepskrachten nemen afscheid van de groep als zijzelf vertrekken.

1107

emotionele veiligheid

relatie

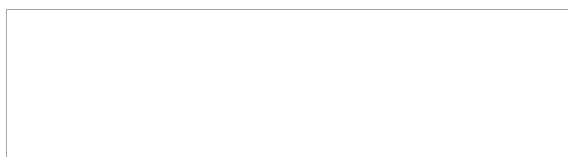
Contact/affectie

negatief

De beroepskrachten gedragen zich vooral als **'toezichthouder'**. Zij hebben geen speciale affectie naar de kinderen, maar nemen hun zorgtaak wel serieus.

positief

De beroepskrachten **laten merken dat ze de kinderen accepteren zoals ze zijn**; ze geven complimentjes, maken grapjes, knuffelen, hebben oogcontact en treden bemoedigend op als een kind dat nodig heeft.

1201

emotionele veiligheid

relatie

Individuele aandacht

negatief

De beroepskrachten zijn niet echt betrokken bij de kinderen. Zij hebben **geen professioneel-affectieve relatie** met de kinderen. Zij beschouwen de groep als eenheid en sluiten niet aan op individuele kinderen. Zij komen **afstandelijk** over. Kinderen zoeken de beroepskracht niet op om iets (leuks, grappigs, naars) te vertellen.

positief

De beroepskrachten reageren (meestal) op een **warme en ondersteunende manier** op kinderen. Zij gaan **op een ongedwongen manier** om met de kinderen. De beroepskrachten sluiten (meestal) op een **passende wijze** aan op de interesse en emotie die individuele kinderen aangeven. Kinderen delen hun ervaringen en emoties graag met (één van) de beroepskrachten.

1202

emotionele veiligheid

relatie

Steun krijgen

negatief

De kinderen **schermen zich af** voor de beroepskrachten; zij reageren niet of niet positief op initiatieven van de beroepskrachten. Kinderen schakelen **niet uit zichzelf** de beroepskrachten in voor hulp of steun. Kinderen laten zich **niet of met tegenzin** door de beroepskrachten troosten of kalmeren. Sommige kinderen hangen juist bovenmatig aan de beroepskrachten.

positief

De meeste kinderen laten **zich enthousiast maken en motiveren** door de beroepskrachten; zij reageren op initiatieven van de beroepskracht. De meeste kinderen zijn **rustig en ontspannen** in het contact met de beroepskrachten. De kinderen **schakelen de beroepskrachten in** als ze hulp of steun nodig hebben.

1203

emotionele veiligheid

relatie

Extra steun

negatief

De beroepskrachten hebben weinig oog voor **kwetsbare** kinderen in hun groep. Zij reageren in 'noodsituaties' (als het kind schreeuwt, huilt, valt), maar zijn **niet proactief**.

positief

De beroepskrachten bieden op **eigen initiatief** en passende wijze steun aan kinderen die vanwege fysieke, sociale of gedragsmatige beperkingen/stoornissen extra kwetsbaar zijn.

1204

emotionele veiligheid

relatie

In contact

negatief

De beroepskrachten laten baby's (te) lang in wippertje of box/speelkleed liggen **zonder aandacht** aan hen te schenken. Baby's zijn 'geparkeerd' en verdwijnen (letterlijk/figuurlijk) 'uit beeld' van de beroepskracht.

positief

De beroepskrachten wisselen rust en actie op een gepaste manier af voor iedere baby, waarbij zij steeds met hem **in contact** blijven c.q. zicht houden.

1206

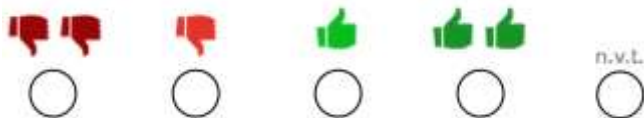
emotionele veiligheid

sfeer

Structuur en flexibiliteit

negatief

Het dagschema is **vast en star**; er is geen tijd voor individuele interesses van kinderen. De beroepskrachten laten niet toe dat van het dagschema wordt afgeweken. Of: het dagschema is te **onvoorspelbaar** voor kinderen, waardoor kinderen niet weten wat zij kunnen verwachten.

positief

Er is een dagschema met dagelijkse routines en activiteiten in een **herkenbare** en vertrouwde **volgorde**. Het biedt houvast voor kinderen. Het laat ruimte voor **enige flexibiliteit** voor onvoorziene situaties of uitloop van geplande activiteiten.

1301

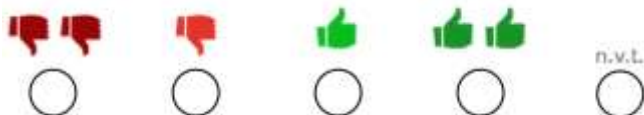
emotionele veiligheid

sfeer

Energie en sfeer

negatief

Er is een **matte sfeer** in de groep; kinderen lijken geen energie te kunnen opbrengen en zijn passief, gelaten in hun gedrag. Ze laten alles over zich heenkomen; ze zitten hun tijd gewoon maar uit. Of: de sfeer is **onrustig**; kinderen zijn tegendraads, onredelijk boos en rusteloos. De getoonde emoties zijn nogal eens **heftig voor de situatie**: te druk, te luid, te zeurderig, te overdreven.

positief

Er is een aangename **sfeer** in de groep. De meeste kinderen tonen in hun gedrag dat ze zich **op hun gemak voelen**. Kinderen laten hun emoties zien, zowel in positieve zin (blij, tevreden, nieuwsgierig, enthousiast) als in negatieve zin (boos, verdrietig). De **emoties zijn passend** bij de situatie.

1302

emotionele veiligheid

sfeer

Welbevinden

negatief

Het welbevinden van de kinderen is laag. De meeste kinderen zijn stil, ontevreden of huilerig. Of ze zijn schrikachtig en snel in paniek. Ze voelen zich **niet op hun gemak**. De kinderen tonen **geen nieuwsgierigheid** en houden direct op met een activiteit als iets niet lukt. Het spelen gebeurt **lusteloos** en zonder er van te genieten. Veel kinderen laten zich gemakkelijk storen of afleiden door anderen.

positief

Het welbevinden van de kinderen is redelijk tot goed. De meeste kinderen zijn **ontspannen en bezig** met hun spel. De meeste kinderen **genieten** van de dingen die gebeuren en die zijzelf kunnen; ze tonen blijdschap, plezier en trots.

1303

emotionele veiligheid

sfeer

Emotie/ empathie

negatief

Kinderen laten **geen** (mat, onverschillig) **of te extreme emoties** (schrikachtig, agressief, vermijdend) zien in het contact met andere kinderen.

positief

Kinderen **reageren op elkaars emoties**. Zij delen elkaars blijheid als er iets leuk is, boosheid bij onrecht, verdriet bij pijn.

1304

emotionele veiligheid

vaste omgeving

Vertrouwde gezichten-kinderen

negatief

Kinderen zien **véél en veel onbekende** kinderen op één dag. De samenstelling van de groep is **niet constant** gedurende de dag; **regelmatig** (her)groepering.

positief

Kinderen hebben op hun opvangdag altijd **(een aantal) vaste/vertrouwde** andere kinderen in de groep. De wisselingen worden zorgvuldig begeleid. Een enkele keer worden hele kleine groepen (enkele uren) samengevoegd.

1401

emotionele veiligheid

vaste omgeving

Vertrouwde gezichten-medewerkers

negatief

Kinderen moeten zich aanpassen aan veel verschillende beroepskrachten **zonder een stabiele/vertrouwde persoon** om voor hen te zorgen. Er werken meer dan 3 verschillende beroepskrachten in de groep of de kinderen worden vaak verplaatst.

positief

Er is sprake **van max. 3 vaste beroepskrachten** die de groep begeleiden.

1402

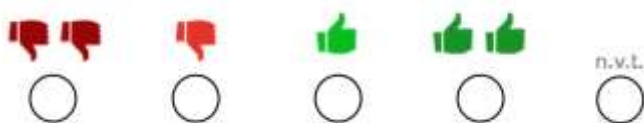
emotionele veiligheid

vaste omgeving

Overgangen (eventueel navragen)

negatief

De overgang naar een nieuwe groep of nieuwe beroepskrachten is abrupt en vindt plaats **zonder voorbereiding** voor de kinderen.

positief

De overgang naar een nieuwe groep of nieuwe beroepskrachten verloopt **geleidelijk**; kinderen worden hierop **voorbereid** (bv bezoeken vooraf aan nieuwe groep, kennismaken met beroepskracht van nieuwe groep).

1403

emotionele veiligheid

vaste omgeving

Invalkrachten

negatief

Er wordt gebruik gemaakt van **wisselende** en voor de kinderen **onbekende** invalers.

positief

Er zijn **vaste invalers** aanwezig/beschikbaar.

1404

emotionele veiligheid

vaste omgeving

Continuïteit groepsritme

negatief

De beroepskrachten hebben geen duidelijke taakverdeling en/of voor kinderen herkenbare uitvoering van activiteiten/rituelen. Zij kennen de dagindeling, de groep en de werkwijze **onvoldoende**.

positief

Alle aanwezige beroepskrachten (vast en inval) kennen het dagprogramma, de (meeste) kinderen en de werkwijze op de groep. Zij bieden dit aan op een **voor de kinderen bekende wijze**.

1405

emotionele veiligheid

vaste omgeving

Continuïteit groepssamenstelling

negatief

De groepssamenstelling is niet constant gedurende het jaar; de meeste kinderen wisselen **meer dan 2x per jaar** van groep zonder duidelijke pedagogische redenen.

positief

Kinderen worden **niet meer dan 1x per jaar** overgeplaatst naar een andere groep.

1406

emotionele veiligheid

informatieoverdracht

Brengen/halen

negatief

De beroepskrachten stellen zich **niet hartelijk en actief ontvangend** op naar ouders. Ouders worden niet persoonlijk welkom geheten. Ouders worden **niet gevraagd** of het wordt **teggengewerkt** om hun kind(eren) in de groepsruimte te brengen of op te halen. Ouders krijgen niet of nauwelijks kans om groepsgenootjes of de bezigheden van de dag te zien.

positief

De beroepskrachten verwelkomen zowel de ouders als het kind op **persoonlijke wijze**. Ouders mogen hun kind(eren) **in de groepsruimte** brengen en ophalen. Ouders krijgen de gelegenheid om groepsgenootjes aan te spreken en te zien waar het kind die dag mee bezig is geweest.

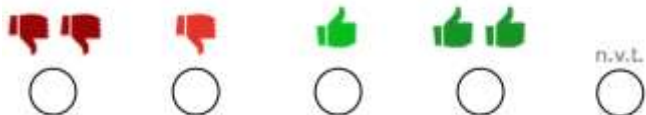
1501

Mogelijkheid informatieoverdracht

negatief

Er is **geen overdracht** (mogelijk) tussen ouders en de beroepskrachten van de eigen groep. Alleen als ouders zelf aandringen op informatie-uitwisselen bij brengen en halen, sluiten beroepskrachten hierop aan. Er zijn **geen afspraken over een vaste contactpersoon**.

positief

Beroepskrachten nemen (desgewenst) **actief informatie in ontvangst** bij het brengen, en **dragen actief informatie over** bij het ophalen. Ouders krijgen antwoord op hun vragen. Ouders worden zoveel mogelijk door een **vaste beroepskracht/mentor** aangesproken.

1502

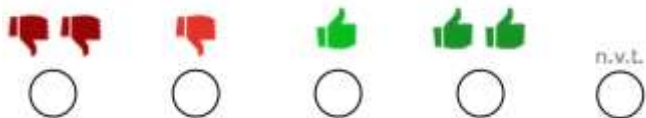
persoonlijke competentie

ontwikkeling

Dagprogramma

negatief

De beroepskrachten hebben een vaste dagindeling met vaste activiteiten op vaste tijden. Er is **geen ruimte** voor het benutten van incidenten of kansen (de weg wordt opgebroken; het sneeuwt) voor nieuwe ervaringen.

positief

De beroepskrachten hebben een herkenbare dagindeling met programmaonderdelen, waarbij ruimte gemaakt kan worden voor nieuwe/leuke/spannende situaties die **kansen bieden** voor gesprek en leermomenten.

2101

persoonlijke competentie

ontwikkeling

Initiatief

negatief

De beroepskrachten laten het initiatief voor activiteiten geheel **bij het kind zelf**. Zij regelen de voorwaarden voor het kind, maar bieden geen steun of stimulans in daden of woorden.

positief

De beroepskrachten **sluiten aan** bij het ontwikkelingstempo en – niveau van een kind. Ze bieden spelmaterial en activiteiten aan die uitdagend en spannend zijn, zonder het kind te overvragen of te onderschatten. Beroepskrachten **verwoorden** het ontdekkingsproces.

2102

persoonlijke competentie

ontwikkeling

Doelgericht aanbod

negatief

De beroepskrachten geven weinig of geen **richting aan het spel** van kinderen. Zij organiseren weinig activiteiten met een specifiek ontwikkelingsdoel.

Het programma wordt 'afgedraaid' zonder activerende of stimulerende uitdaging voor kinderen. Het gaat op **routine**. Er is weinig **overleg en afstemming** om het aanbod te verrijken.

positief

De beroepskrachten organiseren en benutten het dagprogramma voor uitdaging, stimulans, avontuur en plezier voor kinderen. Kinderen krijgen de kans om **zichzelf en elkaar** te ontdekken.

De beroepskrachten plannen '**spelwerkactiviteiten**' met een doel (bijv. fantasie- en rollenspel, tellen & meten, ontdekken). Er is aandacht voor en overleg over **kwaliteit en niveau van spel**.

2103

persoonlijke competentie

ontwikkeling

Verrijken

negatief

De beroepskrachten geven enkel **instructie en correctie** tijdens het spel van kinderen. Soms 'breken zij in' en **nemen het spel** op een versturende manier **over**.

positief

De beroepskrachten geven **passende steun bij het ontdekken en verrijken van spelmogelijkheden**. Zij **verwoorden** wat er gebeurt en bieden nieuwe kansen voor vervolgspeel. Zij maken soms even deel uit van de spelsituatie, waarbij de **regie bij de kinderen** blijft.

2104

persoonlijke competentie

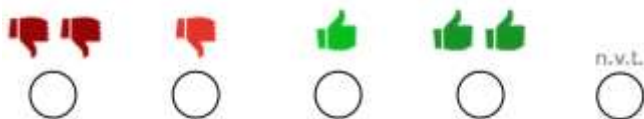
ontwikkeling

Steun bieden

negatief

De beroepskrachten helpen het kind niet of onvoldoende in conflictsituaties, of als het kind om hulp vraagt.

Of beroepskrachten helpen op een manier die **niet past bij de behoefte** van het kind. Zij **nemen de regie over** als het kind hulp vraagt, zonder oog voor de behoefte en mogelijkheden van het kind.

positief

De beroepskrachten helpen het kind bij contacten met andere kinderen als dit nodig is of de situatie onveilig wordt. Zij geven **op een passende manier steun** zodat het kind de betreffende situatie weer zelf aan kan. Zij helpen het kind ook om **zelf tot een oplossing** te komen.

2105

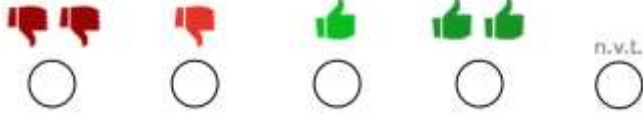
persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Autonomie

negatief

De interacties van (sommige) beroepskrachten zijn **dwingend en/of sturend**. De beroepskrachten staan het kind zelden toe om zelf te bepalen wat het wil of **verplichten** een kind om aan bepaalde activiteiten (mee) te doen.

positief

De beroepskrachten geven de kinderen **passende uitleg, aanwijzingen en correcties**.

Zij geven het kind daarbij **autonomie** om zelf te kiezen of mee te denken.

2201

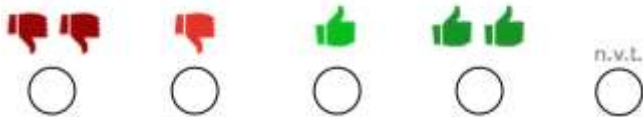
persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Aandacht

negatief

De beroepskrachten laten zich **gemakkelijk afleiden** als zij naar een kind luisteren en reageren tijdens het luisteren ook op andere kinderen of collega's. Wat het kind vertelt leidt niet altijd tot een adequaat antwoord of juiste actie van de beroepskracht.

positief

De beroepskrachten tonen hun betrokkenheid door **met aandacht** naar individuele kinderen te luisteren en **aan te sluiten** op de inhoud en reikwijdte van wat een kind vertelt. Zij houden intussen contact met de rest van de groep, zonder dat de persoonlijke gerichtheid op het kind hieronder lijdt.

2202

persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Voorspelbaarheid

negatief

De beroepskrachten geven geen of verkeerde informatie aan kinderen; de situatie is voor kinderen **onduidelijk en onvoorspelbaar**.

De beroepskrachten veranderen of beëindigen activiteiten waar het kind nog mee bezig is **zonder adequate waarschuwing**.

positief

De beroepskrachten geven duidelijke informatie over start, verloop en einde van een activiteit; de situatie is voor kinderen **inzichtelijk**.

2203

persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Zelfredzaamheid

negatief

Kinderen gedragen zich bij het aangaan en uitvoeren van activiteiten afhankelijk van de beroepskracht. Kinderen **mogen of durven niet** zelf te kiezen.

Of: kinderen trekken zich niets aan van de beroepskrachten en trekken hun eigen plan.

positief

Kinderen krijgen ruimte voor **zelfsturing**, maar de beroepskracht is voor kinderen beschikbaar als hulp en 'controlepunt' voor wat kan en mag. Kinderen gedragen zich redelijk **zelfstandig en zelfverantwoordelijk** bij het aangaan en uitvoeren van activiteiten.

2204

persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Responsief

negatief

De beroepskrachten reageren **niet of te laat** op de signalen of vragen van een kind. Hun reactie **sluit vaak niet aan** op de vraag of behoefte van het kind. Het kind voelt zich genegeerd of afgewezen.

positief

De beroepskrachten herkennen de signalen van individuele kinderen, kunnen deze **correct interpreteren** en sluiten hier tijdig en op een gepaste manier op aan. Het kind voelt zich gezien en begrepen.

2205

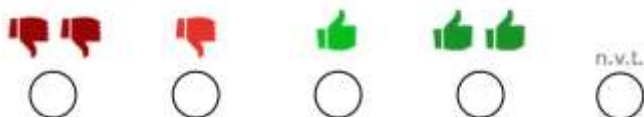
persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Wederkerigheid

negatief

De **beroepskrachten en de kinderen** functioneren min of meer **los van elkaar**. Er is geen persoonlijke uitwisseling en gezamenlijkheid in hun contact. Er zit **geen warmte en affectie** in het contact.

positief

De beroepskrachten en de kinderen **waarderen elkaars aanwezigheid** door samen te praten, naar elkaar te luisteren, plezier te maken, ervaringen te delen. Ieders inbreng draagt bij aan de **wederzijdse relatie en interactie**.

2206

persoonlijke competentie

interactie beroepskrachten

Rustmomenten

negatief

Het schema voor rusten en/of slapen sluit niet aan op de rustbehoefte van de meeste kinderen. Er is **geen of nauwelijks aanpassing** mogelijk voor individuele behoeften van kinderen.

positief

Het schema voor rusten en/of slapen

is **geschikt voor de meeste kinderen**. Indien nodig –en mogelijk– worden er individuele aanpassingen gemaakt.

2207

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Dagprogramma

negatief

Er is geen **evenwichtig** programma. Er is nauwelijks gelegenheid voor vrij spel of juist vooral/alleen maar vrij spel.

De activiteiten zijn **eenzijdig** en stimuleren weinig ontwikkelingsgebieden.

De kinderen vervelen zich; zij lopen doelloos rond, komen niet tot gericht spel, zijn niet geconcentreerd.

positief

Het programma bestaat uit **vrij spel en gestructureerde activiteiten**. De activiteiten zijn **gevarieerd** en stimuleren **diverse ontwikkelingsgebieden**.

Kinderen hebben er plezier en zin in; zij voelen zich uitgedaagd (exploratie). Ieder kind krijgt **leer-/ervaringskansen**.

2301

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Speelmaatjes

negatief

Er zijn **weinig of geen leeftijds- of gendergenootjes** in de groep. Niet alle kinderen hebben een spelgenootje uit (ongeveer) dezelfde ontwikkelingsfase.

Kinderen spelen noodgedwongen veel **individueel**.

positief

Er is een **balans in leeftijd en gender** tussen de kinderen in de groep. Ieder kind heeft tenminste 2 kinderen van zijn eigen ontwikkelingsniveau.

Er is gelegenheid voor spel met gelijkgestemden (leeftijd, interesse, maatjes) in **kleine groepjes** van 2 of meer kinderen.

2302

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Passend aanbod

negatief

De activiteiten **passen niet bij de interesse en het ontwikkelingsniveau** van de kinderen. Er is geen mogelijkheid om activiteiten aan te passen op **individuele wensen of mogelijkheden** van (enkele) kinderen.

De beroepskrachten stellen (**eigen**) **resultaatdoelen** waaraan het kind moet voldoen (alle herfstblaadjes op dezelfde manier op papier geplakt).

positief

De activiteiten **passen in algemene zin bij de interesse en het ontwikkelingsniveau van de kinderen**. Er is aanpassing of verandering van aanbod mogelijk voor één of enkele kinderen. Eventuele resultaatdoelen zijn gekoppeld aan individuele kinderen.

Inhoud en niveau van activiteiten zijn **'kindvolgend'**.

2303

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Taalverrijking

negatief

In het dagprogramma is **geen specifieke aandacht** voor taalontwikkeling en -verrijking.

positief

In het dagprogramma zijn altijd activiteiten opgenomen die gericht zijn op en/of aanzetten tot **taalverrijking** (voorlezen, taalspelletjes, liedjes, rijm, verwoorden van ervaringen).

2304

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Spelbetrokkenheid

negatief

De meeste kinderen zijn een aanzienlijk deel van de tijd niet echt met iets bezig. Dit geldt voor vrij spel en gestructureerde activiteiten. De kinderen zijn **snel afgeleid, niet geconcentreerd**; er is **geen echte aandacht** voor waar zij mee bezig zijn.

positief

De meeste kinderen zijn het grootste deel van de tijd bezig met een bepaalde activiteit. **Momenten van betrokkenheid** (aandacht en concentratie) **wisselen af** met **rondlopen of kortdurend en oppervlakkig spel**. Kinderen zijn **trots** op wat zij hebben gedaan of gemaakt.

2305

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Zelfredzaamheid

negatief

Er zijn geen spelmaterialen zichtbaar en bereikbaar voor kinderen. Kinderen zijn **afhankelijk** van wat zij door de beroepskracht krijgen aangereikt. Zij mogen **zelden een eigen keuze** maken uit het materiaal.

positief

Het spelmateriaal is **zichtbaar en bereikbaar** voor kinderen. Zij moeten aan de beroepskracht **vragen** of zij met bepaalde spelmaterialen mogen spelen; ander materiaal mogen zij **zelf pakken**. De kinderen kennen de afspraken hierover.

2306

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Zichtbaarheid resultaat

negatief

Er zijn in de groepsruimte **geen producten te zien** waaraan de kinderen hebben bijgedragen of die **verband houden** met thema-activiteiten van de groep (prikbord, foto's, uitstal-tafel).

positief

De meeste tentoongestelde werkjes of versieringen in de ruimte zijn door de kinderen **zelf gemaakt**.

Er is **verband** tussen (een deel van) de werkjes of rapportages in de groepsruimte, en thema-activiteiten.

2307

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Rituelen

negatief

De kinderen in de groep hebben **geen gezamenlijke** gedragingen of gewoontes. De beroepskrachten zijn steeds **aangever** en gangmaker bij rituelen of groepsactiviteiten.

positief

De beroepskrachten zorgen voor **gewoontevorming** in de groep door het consequent hanteren van rituelen binnen de hele groep of tussen (bepaalde) kinderen. Kinderen **kennen elkaars gedrag**, imiteren elkaar en bouwen dit -met hulp- verder uit naar nieuwe ervaringen.

2308

persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Privacy

negatief

Het is niet mogelijk dat kinderen spelen op een plekje in de groepsruimte waar andere kinderen en/of beroepskrachten hen **niet storen**.

positief

De beroepskrachten maken het mogelijk dat kinderen **privacy** zoeken of creëren, in een rustig deel van de groepsruimte.

Of: er is een **vaste plek** gereserveerd waar kinderen alleen of in een groepje ongestoord kunnen spelen.

2309

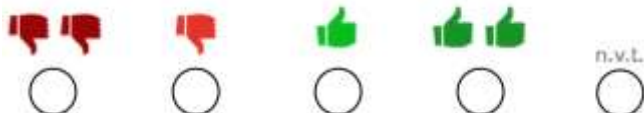
persoonlijke competentie

(leer)ervaringen

Buitenactiviteiten

negatief

Kinderen krijgen **weinig gelegenheid** om buiten te spelen. De buitenruimte is **niet stimulerend en uitdagend** voor kinderen. De beroepskrachten helpen de kinderen niet bij het aangaan van gezamenlijke spelvormen. Er wordt **niet of slechts functioneel** gebruik gemaakt van de omgeving waarin het kindercentrum staat.

positief

Kinderen gaan dagelijks **een (vast) deel van de tijd naar buiten**. In de buitenruimte is spelmateriaal aanwezig; kinderen worden aangezet tot individueel en gezamenlijk spel.

De beroepskrachten maken gebruik van **de omgeving** om de leefwereld van kinderen te verbreden, in aansluiting op interesse of thematisch programma (park, winkel, boerderij, werkplaats, station).

2310

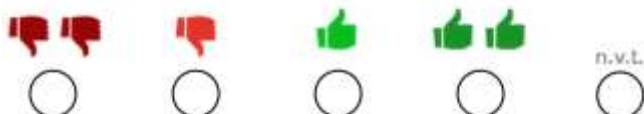
sociale competentie

interactie onderling

Ontdekken en (her)kennen

negatief

Kinderen krijgen weinig kans om elkaars eigenheid te ontdekken. De beroepskrachten geven geen steun bij het **verkennen van gedeelde interesses** of het omgaan met persoonskenmerken. Er is weinig interactie tussen kinderen **onderling**; gesprekken lopen bijna altijd via de beroepskrachten.

positief

Kinderen krijgen **informatie en hulp** om contact met groepsgenootjes te maken en te onderhouden. De beroepskrachten stimuleren de interactie tussen kinderen met dezelfde interesse of talent, in gesprekken en tijdens spel. Maatjes en vriendjes krijgen **eigen spel-/contactgelegenheid**. De beroepskrachten moedigen aan tot **dialogo** en uitwisseling tussen kinderen.

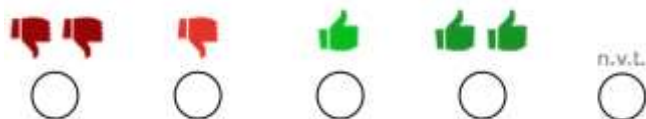
3101

Begeleiden en feedback

negatief

De beroepskrachten reageren niet op **positieve interacties** tussen kinderen. Er wordt enkel gereageerd als er iets **mis** gaat. Kinderen krijgen **geen feedback** op hun aanpak als zij een conflict zelf goed oplossen.

positief

De beroepskrachten **begeleiden** ook de **positieve interacties** tussen kinderen. Zij helpen de kinderen **actief** om sociale vaardigheden met leeftijds- en/of groepsgenootjes te ontwikkelen (bv. leren delen, naar elkaar luisteren, wachten, helpen). Zij **benoemen en belonen** het als kinderen een (bijna) conflict zelf hebben opgelost.

3102

Samen spelen samen leren

negatief

Het activiteitenaanbod stimuleert weinig of niet voor **samenspel tussen kinderen**. Spelmateriaal is (hoofdzakelijk) gericht op individueel spel. De beroepskrachten helpen niet (actief) om kinderen **met elkaar in contact** te brengen voor spelverrijking.

positief

De beroepskrachten zetten **gerichte activiteiten en materialen** in om kinderen te laten samenspelen. Op passende wijze (zonder verstoren) **wijzen** zij kinderen **op elkaars mogelijkheden**. De groep als geheel wordt benut voor **gezamenlijke ervaringen** (rituelen, groepsgesprek, imitatie).

3103

Aanmoedigen onderling contact

negatief

De aandacht van de beroepskrachten is gericht op één of enkele kinderen en/of op de omgang met het spelmateriaal. Zij **benutten de activiteit niet** om interacties tussen kinderen te bevorderen.

positief

De beroepskrachten moedigen interactie tussen leeftijds- en/of groepsgenootjes aan. Zij **helpen** de kinderen om contact met elkaar te maken. Zij bieden spel aan dat **aanzet** tot overleg, afstemmen, elkaar helpen, emoties delen, van elkaar leren.

3104

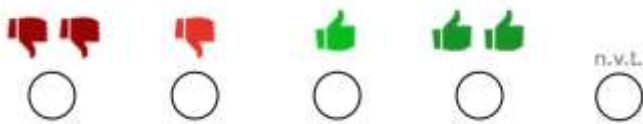
Empathie

negatief

De beroepskrachten gebruiken het samen-beleven en samen-delen van ervaringen in de groep niet, om kinderen te leren om **emoties met elkaar te delen of te verwoorden**. Zij lossen de situatie met het betreffende kind individueel op.

positief

De beroepskrachten benutten emotievolle (**spannende, verdrietige en blij**) momenten om kinderen te leren om emoties te **delen en te verwoorden**. Kinderen leren elkaars emoties kennen en herkennen. Dit wordt gestimuleerd door de situatie of emotie samen **te verwerken** in gesprekjes, spelvormen en boekjes.

3105

Regie voeren

negatief

De beroepskrachten grijpen niet of nauwelijks in bij **negatieve interacties** tussen kinderen (plagen/pesten, kibbelen, schelden, slaan, vechten). Kinderen worden nauwelijks terechtgewezen. Of: De beroepskrachten grijpen **niet adequaat** in, bv met dreigementen, irritatie, straf zonder uitleg. Kinderen krijgen **geen kans** om aanleiding en verloop van het conflict uit te leggen.

positief

De beroepskrachten grijpen adequaat in bij **negatieve interacties** tussen kinderen. Zij helpen om de betreffende situatie stop te zetten of op te lossen. Kinderen krijgen de kans voor **'hoor en wederhoor'** De beroepskrachten **leggen doorgaans uit** waarom er wordt ingegrepen. Kinderen begrijpen niet wat wèl passend is in de situatie.

3106

Leren en oefenen

negatief

De beroepskrachten besteden in hun activiteiten aanbod geen specifieke aandacht aan 'leerkansen' voor **sociale omgangsvaardigheid**. In de groep zijn nauwelijks handvatten (afspraken, rituelen) voor sociale omgang.

positief

De beroepskrachten **oefenen spelenderwijs** in conflicten aangaan en oplossen door spelvormen, groeps gesprekken n.a.v. gebeurtenissen of verhalen; aanleren van **behulpzame rituelen en gebruiken** van de groep.

3107

sociale competentie

deel van de groep

Deel van een geheel

negatief

De beroepskrachten gaan met de groep om als 'een optelsom van individuen'. Dit is merkbaar in hun gedrag naar kinderen (afstandelijk, **plichtmatig-geïnteresseerd**). Zij leren kinderen niet om met elkaar en elkaars kenmerken om te gaan.

positief

De beroepskrachten dragen uit en leven voor, dat de inbreng van alle kinderen –en henzelf- ertoe doet in de groep. Zij leren kinderen om elkaar te **accepteren en te respecteren**.

3201

sociale competentie

deel van de groep

Eigenheid

negatief

De beroepskrachten geven **onvoldoende aandacht** of steun aan kinderen die 'anders' zijn (druk-extravert, stil-teruggetrokken, minder taal- of sociaalvaardig). Zij betrekken een kind dat 'anders' is onvoldoende bij de groep. Kinderen worden ook niet gestimuleerd om met dit kind contact te maken.

positief

De beroepskrachten sluiten aan op de persoonlijke eigenheid van kinderen. Zij benoemen en waarderen **individuele talenten, kwaliteiten en eigenaardigheden**. Zij activeren de betrokkenheid en **deelname van alle kinderen** aan het groepsgebeuren op een wijze die recht doet aan het individuele kind. Kinderen worden gestimuleerd om **sociale contacten met elkaar** aan te gaan.

3202

sociale competentie

deel van de groep

Leren samenspelen

negatief

De beroepskrachten helpen kinderen niet om contact te leggen en te houden. Zij laten het initiatief voor samenspel **volledig over** aan de kinderen. In spelsituaties is vaak sprake van 'recht van de sterkste of de brutaalste'.

positief

De beroepskrachten laten veel initiatief voor samenspel over aan de kinderen, maar **grijpen in** als kinderen niet mee mogen of kunnen doen. Zij **helpen** kinderen om er weer samen uit te komen.

3203

sociale competentie

deel van de groep

Stimulerend contact

negatief

De beroepskrachten **moedigen** door de kinderen geïnitieerde gesprekken **niet aan**. Vragen, reacties of opmerkingen van kinderen worden genegeerd; het wordt **niet of zeer slecht benut** om een dialoog of groepsgesprek te starten.

positief

De beroepskrachten **moedigen gesprekjes** tussen henzelf en de kinderen, en tussen kinderen onderling **aan**, door zowel luisteren als praten. Beroepskracht en kind dragen beiden bij aan de inhoud en voortgang van het gesprek. Als er iets gebeurt, is dit **aanleiding** voor een gesprek met individuele kinderen, in een klein groepje of met de hele groep.

3204

sociale competentie

deel van de groep

Positieve sfeer

negatief

De beroepskrachten hebben **geen actieve rol** in het realiseren van een positieve groep. Zij houden voornamelijk toezicht, voeren zorgtaken uit en regelen de activiteiten.

positief

De beroepskrachten **zetten zich in** voor een positieve sfeer door zorg voor de inrichting en aankleding van ruimte en activiteiten. Zij maken grapjes, zijn behulpzaam en hebben aandacht en zorg voor alle kinderen. Kinderen worden aangesproken op hun **medeverantwoordelijkheid** voor een positieve sfeer en omgang met elkaar.

3205

sociale competentie

deel van de groep

Participatie

negatief

Bij verzorgende of organisatorische activiteiten is er **geen of nauwelijks inbreng** mogelijk van kinderen. Kinderen 'ondergaan' de sturing door de beroepskracht.

positief

Beroepskrachten **betrekken de kinderen** actief bij verzorgende en organisatorische taken zoals opruimen en dingen klaarzetten. De beroepskrachten geven de kinderen positieve feedback en waardering als zij zich actief betrokken en verantwoordelijk tonen.

3206

Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Afspraken en regels

negatief

Binnen de organisatie is geen afstemming over afspraken, regels en omgangsvormen. Beroepskrachten handelen **naar eigen inzicht en idee** over wat moet of hoe het hoort.

positief

In het beleidsplan staan **aanwijzingen voor afspraken**, regels en omgangsvormen. Beroepskrachten **handelen hiernaar**, met ruimte voor eigen inzicht. Zij passen deze in de **meeste situaties consequent** toe.

4101

Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Eenduidig handelen

negatief

Beroepskrachten laten hun gedrag **van buitenaf bepalen**, afhankelijk van reacties van kinderen, de situatie in de groep of de aanwezige collega. Kinderen weten niet **wat de grenzen** zijn van wat tijdens de opvang (niet) mag, moet of kan.

Of: beroepskrachten hanteren de grenzen **strikt en star**, onafhankelijk van wat passend is in de situatie of aansluit bij individuele kinderen.

positief

Beroepskrachten hanteren de afspraken, regels en omgangsvormen op **eenduidige en consequente wijze**. Daarbij blijven zij **rekening houden** met de situatie; hun optreden sluit aan bij gedrag en behoefte van **individuele kinderen**.

4102

Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Uitleg en instructie

negatief

De beroepskrachten besteden aandacht aan afspraken, zoals het zich **toevallig** voordoet. Zij maken de kinderen **niet gericht wegwijs** in de groep. Zij maken kinderen duidelijk wat er verwacht wordt door te attenderen op wat er **niet mag**.

positief

De beroepskrachten begeleiden (nieuwe) kinderen actief bij het leren kennen en omgaan met de afspraken in de groep. Zij **leggen uit** wat er van het kind verwacht wordt. Zij geven aan **welk gedrag bij welke situatie** hoort in termen van 'wat er wèl mag'.

4103

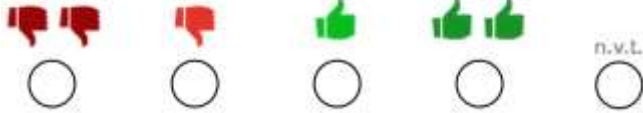
Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Grenzen en afspraken

negatief

De beroepskrachten **leggen** afspraken, regels en omgangsvormen aan kinderen **op**. 'Zo gaat het hier nou eenmaal'. Het is voor kinderen niet duidelijk waar grenzen liggen en wat de consequenties zijn als zij over die grenzen gaan.

positief

De beroepskrachten **leggen uit** waarom afspraken, regels en omgangsvormen belangrijk zijn. Het is voor kinderen duidelijk wat de consequenties zijn als zij de afspraken negeren of overtreden.

4104

Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Ruimte voor verschillen

negatief

Ieder kind wordt op **dezelfde manier** behandeld en tegemoet getreden. Er is geen ruimte voor anders-zijn, achter-blijven of voorop-lopen. Verschillen tussen kinderen worden genegeerd.

positief

Beroepskrachten **laten respect zien voor ieder kind**; er is geen sprake van discriminatie of **uitsluiten**. Kinderen mogen zijn wie zij zijn. Kinderen krijgen uitleg en begeleiding om met elkaars verschillen om te gaan.

4105

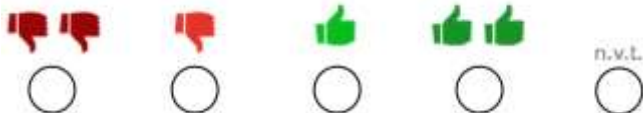
Overdracht van normen en waarden

afspraken en regels

Afstemmen en uitwisselen

negatief

De beroepskrachten hanteren regels en afspraken zonder dat **ouders** hiervan op de hoogte zijn en/of hierover zijn geconsulteerd. Voor kinderen is er geen of nauwelijks verbinding tussen handelingen in de thuissituatie en in de opvang.

positief

De beroepskrachten **informer**en (nieuwe) ouders over omgangsregels en afspraken in de groep. Reacties en adviezen van ouders (uit persoonlijk gesprek, heen&weer-schriftje, interview, enquête, ideeënbus) worden **verbonden met het handelen** in de opvang.

4106

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Kindcontact

negatief

De beroepskrachten geven geen of weinig **sturing** aan onderling contact tussen kinderen. Contacten tussen kinderen ontstaan bij toeval en zijn **vluchtig en oppervlakkig**.

positief

De beroepskrachten geven steun bij het leren **omgaan met elkaar** (verschillen in leeftijd, karakter, cultuur, talent) en met elkaars emoties (empathie). Zij organiseren groepsactiviteiten om **kennismaken en groepsvorming** te stimuleren.

4201

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Verbondenheid met anderen

negatief

Kinderen gaan andere kinderen uit de weg. Er is **geen plezier in het contact** met andere kinderen.

Kinderen hebben **weinig positieve contacten** met andere kinderen, maar slaan, verstoren het spel, pakken dingen af. Zij zijn te **rusteloos** voor echt contact.

Kinderen die 'anders-zijn' worden **uitgesloten** of door groepsgenoten genegeerd.

positief

Kinderen reageren positief op andere kinderen. Er is **belangstelling en nieuwsgierigheid** naar wat andere kinderen doen en kunnen.

Kinderen hebben **plezier met elkaar**, zonder anderen stelselmatig uit te sluiten.

Er is ruimte en begrip voor kinderen die 'anders-zijn' of er 'anders uitzien'.

4202

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Rituelen en voorspelbaarheid

negatief

De beroepskrachten handelen het dagprogramma af **zonder duidelijke structuur**. Er is geen of weinig aandacht voor vaste en vertrouwde rituelen of voorspelbare handelingsvolgordes. Kinderen **ondergaan** wat er gebeurt.

positief

De beroepskrachten bouwen het dagprogramma op met **vaste rituelen en bekende afspraken**. Kinderen weten wat er gaat gebeuren en wat van hen wordt verwacht.

4203

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Inbreng, meebeslissen, meedoen

negatief

De beroepskrachten bepalen **zonder afstemming** met de kinderen wat er gaat gebeuren. Kinderen worden zonder uitleg **geconfronteerd** met een activiteit. Kinderen kunnen zelf geen richting geven aan iets waar zij zin in hebben of wat zij leuk vinden.

positief

De beroepskrachten geven ruimte aan kinderen om bij (sommige) activiteiten aan te geven waar hun **voorkeur** naar uitgaat. Zij krijgen **taken en inbreng** om programmaonderdelen uit te voeren. Ieder kind krijgt **naar eigen vermogen** de kans om hierin te delen.

4204

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Structuur

negatief

In de ruimte zijn **geen aanwijzingen** die informatie geven of houvast bieden over afspraken en regels. Kinderen weten niet goed welke plaats voor welke activiteit is bedoeld en/of welk gedrag daar bij hoort. Kinderen voelen zich **onzeker** en gedragen zich daardoor **terughoudend of grensoverschrijdend**. Kinderen gedragen zich niet zorgzaam tegenover de omgeving.

positief

In de ruimte is op specifieke plaatsen **informatie** aanwezig (pictogram, woord, slogan, lijstje) waardoor kinderen **weten** welke afspraken of regels op die plaatsen en in de gehele ruimte gelden. De ruimte is voor kinderen hun eigen en vertrouwde omgeving. Zij gedragen zich over het algemeen naar de afspraken en voelen zich **verantwoordelijk** voor de gang van zaken (bv opruimen, dingen op vaste plaatsen zetten).

4205

Overdracht van normen en waarden

verantwoordelijkheid en samenzijn

Sociale oefenplaats

negatief

Kinderen krijgen basale omgangsregels aangeleerd, vaak naar aanleiding van een negatieve ervaring (je mag niet voordringen!). Sociale omgang is geen pedagogisch doel maar wordt **al doende aangeleerd**. De beroepskrachten reageren op **incidenten**.

positief

Kinderen worden aangesproken op hun omgang met elkaar en de beroepskrachten bij het aangaan en uitvoeren van activiteiten. Kinderen worden **aangezet tot sociaal gedrag** (bv elkaar helpen, op je beurt wachten, anderen laten uitpraten).

4206

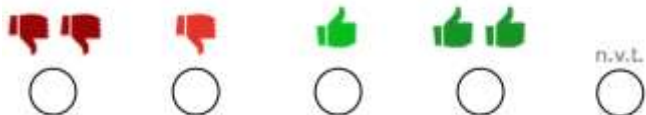
Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Professionele werkhouding

negatief

Er is nauwelijks sprake van professioneel handelen door de beroepskrachten. Zij hanteren persoonlijke waarden en normen in de omgang met anderen en/of de fysieke omgeving (natuur, milieu). Zij spreken zich daarover uit, ook als het gaat over andere ouders of kinderen.

positief

De beroepskrachten zijn zich bewust van hun professionele **voorbeeldrol** (modeling). Zij gedragen zich volgens de waarden en normen die in het pedagogisch beleid. Zij proberen **naar beste kunnen** hiernaar te handelen en **spreken elkaar** hierop aan.

4301

Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Gelijkwaardigheid

negatief

De beroepskrachten hebben **merkbare voorkeur** voor bepaalde kinderen, ouders en collega's. Meningingen hierover worden uitgesproken. Er is geen sociale en emotionele veiligheid in de groep.

positief

De beroepskrachten gaan op **eenzelfde respectvolle manier** om met alle kinderen, ouders en collega's. Persoonlijke voorkeuren zijn niet merkbaar op de werkvloer. Acceptatie en respect wordt **actief** uitgedragen.

4302

Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Voorbeeldfunctie

negatief

De beroepskrachten geven kinderen een **verkeerd of inconsequent** voorbeeld van sociale vaardigheden in de omgang met andere **kinderen**. Zij overtreden zelf afspraken en regels, of reageren niet passend op emoties van kinderen. Er is een **verschil** tussen wat beroepskrachten uitdragen over 'hoe het moet' en hoe zij zelf handelen.

positief

De beroepskrachten geven kinderen het **goede voorbeeld van sociale vaardigheden in de omgang met andere kinderen**; ze zijn vriendelijk, luisteren, leven mee, troosten en helpen, werken samen. Ze zijn **(meestal) consequent** in wat ze uitdragen en hoe ze zelf handelen.

4303

Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Nabijheid/ruimte laten

negatief

Interacties tussen beroepskrachten en kind zijn **schaars en onvriendelijk**. Uit het handelen van de beroepskrachten blijkt **irritatie/ergernis of stress**. Gedragssignalen van kinderen worden genegeerd of verkeerd geïnterpreteerd.

positief

De interacties tussen beroepskrachten en kind sluiten aan op de behoeften. Kinderen leren om contact met elkaar te maken en om elkaars gedragssignalen te lezen (nabijheid versus ruimte geven). De interacties zijn **vriendelijk en hartelijk**.

4304

Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Fatsoensnormen

(0-4)

negatief

De beroepskrachten geven een **verkeerd of inconsequent** voorbeeld in de omgang met collega's en ouders. Er is geen oprechte aandacht voor wat de ander doet of zegt; reacties van anderen worden genegeerd. De beroepskrachten **geven commentaar** op anderen in de nabijheid van kinderen. Sommige collega's of ouders worden niet actief aangesproken of bewust **buitengesloten**. Gedrag, woordkeuze, kleding, emoties getuigen niet van een **professionele werkhouding**; de beroepskracht is voor ouders geen vertrouwenwekkende opvoedpartner.

positief

De beroepskrachten treden op een professionele manier op **in de omgang met andere volwassenen**, zoals collega's en ouders. Zij gaan respectvol met collega's en ouders om, zijn vriendelijk, luisteren en tonen begrip en betrokkenheid. Zij zijn zich bewust van hun uitstraling als mede-opvoeder en vertrouwenspersoon en maken dit zichtbaar in hun lichaamshouding, taalgebruik en omgangsvormen.

4305

Overdracht van normen en waarden

voorbeeldfunctie

Gezonde leefstijl

(0-4)

negatief

De beroepskrachten geven het **verkeerde voorbeeld** of zijn inconsequent met betrekking tot een **gezonde leefstijl** (slechte voeding, drinken, roken, snoepen, volume muziek) in het bijzijn van kinderen en ouders. Eigen voorkeuren bepalen activiteiten en sfeer in de groep (bv bij koud of nat weer niet naar buiten, radio aan op popzender).

positief

De beroepskrachten geven het **goede voorbeeld met betrekking tot een gezonde leefstijl** (gezond eten en drinken, actief bewegen, niet roken/snoepen) in het bijzijn van kinderen en ouders. Zij zijn zich bewust van het belang van de **kwaliteit van licht, lucht en geluid** voor de –geestelijke en fysieke– gezondheid van kinderen, en gedragen zich daar naar.

4306

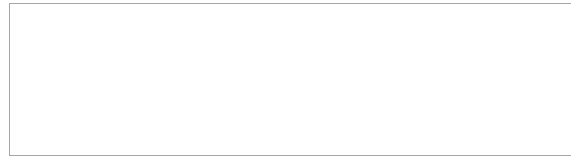
Binnenruimte

negatief

- Er is slecht onderhoud, dat een gevaar voor de gezondheid en veiligheid kan zijn (bijv. schade aan de muren, het plafond, de vloer, de vloerbedekking).
- Er is geen daglicht in de groepsruimte.
- De groepsruimte ruikt muff of stinkt.
- De akoestiek is slecht (bijvoorbeeld kinderen en pedagogisch medewerkers kunnen elkaar moeilijk verstaan).

positief

- Voldoende binnenruimte voor kinderen, volwassenen en meubilering, zodat iedereen zich vrij kan bewegen.
- Het daglicht kan afgestemd worden (bijv. door gordijnen, zonnescherm, luxaflex, etc.).
- De ventilatie kan afgestemd worden (bijv. airconditioning, ramen die open kunnen).
- Vloeren, muren en andere oppervlakken zijn gemakkelijk schoon te maken en te houden.
- Er wordt dagelijks schoongemaakt.

5601

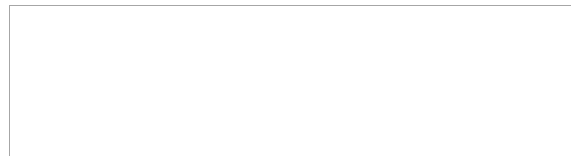
Meubilering voor verzorging, spel en ontwikkeling

negatief

- Er zijn onvoldoende meubels voor de dagelijkse verzorging (te weinig bedjes, stoelen, tafels of verschoonplaatsen).
- Er is onvoldoende opbergruimte voor het spelmateriaal (bijv. speelgoed ligt los op de grond).
- Meubels zijn in slechte conditie/kapot (bijv. meubels waaraan kinderen zich kunnen verwonden/pijn doen).

positief

- De zitplaatsen voor kinderen zijn comfortabel en ondersteunend (ondersteuning voor voeten en armen).
- De verzorgingsmandjes, verschoontafel en bedjes zijn makkelijk bereikbaar (voor PM-ers).
- De meeste meubels zijn op kindermaat en bevorderen zelfstandigheid van kinderen.
- Er zijn comfortabele meubels voor volwassenen in de groepsruimte.
- Een groot deel van de bergruimte bestaat uit open schappen/kasten, zodat kinderen zelf speelgoed kunnen pakken.

5602

Meubilering voor ontspanning en comfort

negatief

- Er is nergens zachte ondergrond voor de kinderen tijdens het spelen (bijv. een mat, kleed, kussens, bank).
- Er is geen zacht speelgoed voor kinderen (bijv. knuffels, zachte poppen, ballen).
- Het zachte speelgoed is niet schoon of in slechte conditie (kapot).

positief

- Er zijn tenminste 2 stuks zachte ondergrond (bijv. een mat, kleed, bank, vloerbedekking).
- Er zijn tenminste 10 stuks zacht speelgoed waar kinderen gemakkelijk zelf bij kunnen.
- Er is een speciaal 'knus'hoekje.
- Het knusse hoekje is beschermd tegen actief spel (rennen, springen).
- Het knusse hoekje wordt gebruikt om voor te lezen of voor ander rustig spel.

5603

Indeling van de ruimte voor spel

negatief

- De meubels nemen erg veel ruimte in, er is weinig ruimte om te spelen.
- Er is slecht visueel overzicht van de ruimte (bijv. plekken buiten het zicht).

positief

- Er is gemakkelijk toezicht te houden. Alle kinderen zijn in een oogopslag te zien.
- De speelruimten voor rustig en actief spel zijn gescheiden.
- Er zijn tenminste 3 verschillende speelhoeken voor een variëteit aan speelervaringen (bijv. lage open schappen voor actief spel, kleine knusse hoek voor boeken en rustig spel).
- De speelhoeken zijn ingericht voor zelfstandig gebruik door de kinderen (bijv. open kasten/schappen).

5604

Aankleding van de ruimte

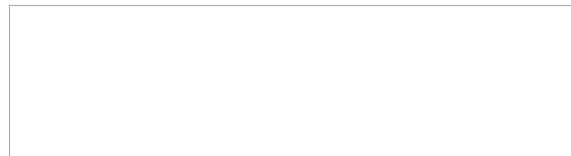
negatief

- Er zijn geen posters of andere materialen opgehangen of uitgesteld om de ruimte er aantrekkelijk uit te laten zien voor kinderen.
- Er zijn materialen of posters die ongeschikt zijn voor kinderen (bijv. gewelddadig, beangstigend of negatief, of niet passend bij de leeftijd).

positief

- Er zijn veel kleurrijke platen en posters.
- Er hangen foto's van de kinderen, de groep, hun activiteiten of hun familie/gezin op ooghoogte.
- Er zijn tenminste 5 (knutsel)werkjes van kinderen uitgesteld of opgehangen.
- De materialen hangen op ooghoogte van de kinderen, zodat de kinderen ze gemakkelijk kunnen zien.
- Maandelijks worden er nieuwe knutselwerken of materialen toegevoegd of vervangen.

5605

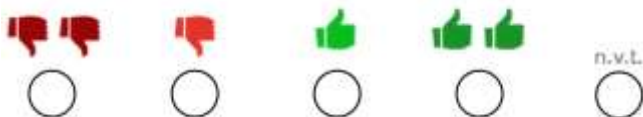
kwaliteit van de leefomgeving

Ruimte en inrichting

Ruimte voor actief lichamelijk spel

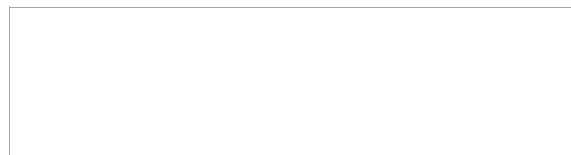
negatief

- Er is binnen geen ruimte voor actief lichamelijk spel.
- Er is buiten geen ruimte voor actief lichamelijk spel.
- De ruimte voor actief lichamelijk spel is gevaarlijk (bijv. er zijn gevaarlijke uitsteeksels, of er is struikelgevaar of de ruimte is niet omheind, of is tevens een parkeerplaats of het is gevaarlijk om er te komen i.v.m. trappen of het oversteken van een weg).

positief

- De buitenruimte voor actief lichamelijk spel bestaat uit een gevarieerde ondergrond (bijv. zand, gras, houtsnippers, tegels) waardoor er verschillende soorten spel mogelijk zijn.
- De buitenruimte heeft bescherming tegen invloeden van het weer (bijv. schaduw in de zomer, windschermen, goede afwatering).
- De ruimte is zo ingedeeld dat verschillende activiteiten elkaar niet belemmeren (bijv. spel met rijdend materiaal is gescheiden van klim- en klautermateriaal, gescheiden van kruipgrond voor baby's).
- De ruimte is gunstig gelegen (bijv. vlak bij wc's, toegankelijke opslagruimte, groepsruimte grenst aan buitenruimte).

5606

Speeluitrusting voor actief lichamelijk spel

negatief

- Er is niet voor ieder kind materiaal beschikbaar voor actief lichamelijk spel (bijvoorbeeld: grote mat, ballen, springtouw, fietsjes, glijbaan, schommel).
- Het materiaal is in slechte conditie of kapot.
- Het materiaal is niet geschikt voor de leeftijd (bijv. open hoge glijbaan voor peuters).

positief

- Er zijn zowel vaste als verplaatsbare materialen voor actief lichamelijk spel (bijv. klimrek en fietsen).
- Het materiaal stimuleert verschillende vaardigheden (bijv. kruipen, balanceren, klimmen, schommelen, balspel, fietsen).
- Het materiaal stimuleert verschillende vaardigheden op verschillende niveaus (bijv. fietsjes met en zonder pedalen; ballen van verschillende groottes, trappen en hellingen om op te kruipen of te klimmen of om op een klimtoestel te komen).

5607

Fijne motoriek

negatief

- Er is geen materiaal voor het oefenen van de fijne motoriek (bijv. speelgoed dat in elkaar past, puzzels, stapelringen).
- De kinderen kunnen niet zelf bij het materiaal voor de fijne motoriek (bijv. speelgoed dat in elkaar past, puzzels, stapelringen).
- Het grootste gedeelte van het materiaal voor de fijne motoriek is in slechte conditie (bijv. kapot of incompleet).

positief

- Voor baby's zijn er veel van de volgende materialen: rammelaars, babygym, kleine knuffels, stapelringen, in elkaar passende bakjes, bijtringen, speelgoed dat geluid geeft door ergens op te drukken
- Voor dreumesen zijn er veel van de volgende materialen: grote rijgkralen, noppen en bord, eenvoudige puzzels, duplo, wasco/dikke potloden/papier, dikke kwasten/vingerverf
- Voor peuters zijn er veel van de volgende materialen: duplo/nopper/lego, wasco/potloden/papier, kwasten/vingerverf, kinderscharen, kleinere rijgkralen, grote borduurkaarten, treinrails/racebaan
- Van de volgende materialen zijn er tenminste 7 makkelijk door de kinderen zelf te pakken: rammelaars, babygym, kleine knuffels, stapelringen, in elkaar passende bakjes, bijtringen, speelgoed dat geluid geeft door ergens op te drukken, rijgkralen, noppen en bord, puzzels, duplo, lego, wasco/potloden/papier, treinrails, hamertje tik
- De materialen zijn overzichtelijk en geordend opgeruimd.
- De materialen zijn makkelijk door de kinderen zelf te pakken.
- Er zijn materialen met verschillende moeilijkheidsgraden (bijv. diverse puzzels die verschillen in grootte en vorm).

5701

Knutselen

negatief

- Er wordt bijna nooit geknutseld met de kinderen.
- Het knutselmateriaal is giftig of onveilig (bijv. scherpe scharen, scheerschuim, glitters, permanente stiften, acryl- of olieverf, dingen waarin kinderen kunnen stikken).

positief

- Er wordt tenminste 3 keer per week met de kinderen geknutseld.
- De kinderen worden niet gedwongen om mee te doen en kunnen kiezen voor een alternatieve activiteit.
- Individuele expressie wordt aangemoedigd (bijv. er wordt niet gevraagd een kopie van een voorbeeld te maken, geen gebruik van kleurplaten of kleurboeken).
- De PM-ers helpen/ondersteunen de kinderen bij het knutselen (helpen bij het juist gebruik van de materialen).
- Van de volgende materialen zijn er tenminste drie aanwezig: verf, klei + vormpjes, wasco, potloden, krijt, papier, scharen, kwasten.

5702

Muziek en beweging

negatief

- Er zijn geen muziekervaringen voor de kinderen (bijv. liedjes zingen en luisteren, kinderen leren klappen met de muziek, met muziekinstrumenten spelen, gebruik van speelgoed dat muziek maakt, dansen, wiegen, bewegen op muziek).
- Er staat vaak (harde) achtergrondmuziek aan die hinderlijk is voor activiteiten en conversaties (bijv. radio en ook kinderliedjes).

positief

- De PM-ers doen tenminste 1 keer per dag een muziekactiviteit met de kinderen.
- Er zijn tenminste 2 muziekinstrumenten aanwezig die kinderen makkelijk zelf kunnen pakken.
- De PM-ers moedigen kinderen aan om mee te doen met muziekactiviteiten.
- De kinderen worden niet gedwongen om mee te doen en kunnen kiezen voor een alternatieve activiteit.
- Er worden gevarieerde soorten muziek gebruikt (bijv. klassieke en moderne, muziek uit verschillende culturen).

5703

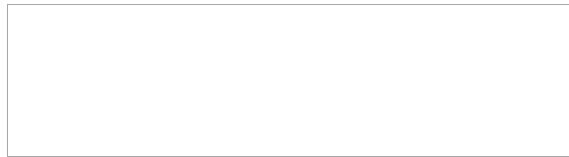
Blokken

negatief

Er zijn geen blokken of materialen voor blokkenspel die de kinderen zelf kunnen pakken.

positief

- Er zijn genoeg blokken, zodat er 2 of meer kinderen tegelijk mee kunnen spelen.
- Er zijn diverse soorten blokken (bijv. grote en kleine, zelfgemaakte).
- Er zijn accessoires bij de blokken: dieren, voertuigen, poppetjes, etc.
- Blokken en accessoires staan opgeborgen in open schappen of kisten zodat kinderen er makkelijk zelf bij kunnen.
- Blokken en accessoires zijn geordend naar type.
- Er is een speciale plek om met de blokken te spelen, die buiten de looproute is en een stevige ondergrond heeft.

5704

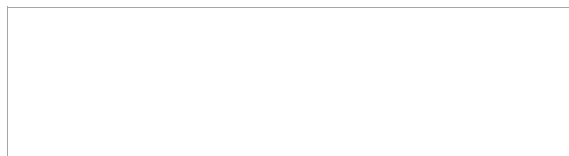
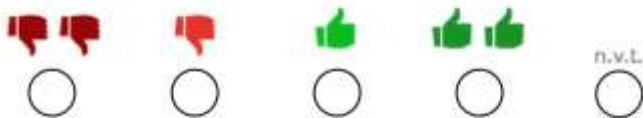
Rollenspel

negatief

Er is geen materiaal voor rollenspel voor de kinderen toegankelijk (bijv. poppen, knuffels, speeltelefoon, potten, pannen, verkleedkleden, keukentje, speelhuizen, huishoudelijke rekvisieten etc.).

positief

- Van de volgende materialen zijn er tenminste 8 makkelijk door de kinderen zelf te pakken: poppen, knuffels, potten & pannen, speelhuizen met accessoires, verkleedkleden, meubels op kindermaat, speelgoed-eten, speelgoed-bestek, poppenmeubels, speelgoed-telefoon, (plastic) dieren.
- De materialen laten etnische diversiteit zien.
- Er is een speciale hoek voor rollenspel.
- Er is enig speelmeubilair op kindermaat aanwezig (bijv. aanrechtje, kinderwagen).
- De materialen voor rollenspel zijn geordend en overzichtelijk opgeruimd.

5705

Zand- en waterspel

negatief

Er is geen zand- of waterspel voor kinderen binnen of buiten van 18 maanden en ouder.

positief

- Er zijn voorzieningen voor zand- en waterspel binnen.
- Er zijn voorzieningen voor zand- en waterspel buiten.
- De kinderen spelen iedere dag met zand of water als het weer het toelaat.
- Er zijn voor elk kind tenminste 2 stukken speelgoed voor zand- en/of waterspel (bijv. bakjes, schepjes, vormpjes, potten, dieren, trechters).
- Er worden verschillende activiteiten gedaan met zand en/of water (bijv. poppen wassen, helpen afwassen/schuim toevoegen aan water, bij warme dagen een sproeier buiten, zand nat maken, etc.).

5706

Natuur en wetenschap

negatief

- Er zijn geen platen, boeken of speeltjes die de natuur realistisch weergeven (bijv. alleen fantasie of dieren uit stripverhalen/tekenfilms).
- De kinderen kunnen geen contact met de natuur hebben (bijv. geen raam op ooghoogte, niet buiten spelen, geen planten, bloemen, huisdieren, schelpen of andere natuurlijke materialen).

positief

- Er zijn in de groepsruimte tenminste 3 voorbeelden van platen, boeken of speelgoed die de natuur realistisch weergeven.
- De kinderen kunnen dagelijks de natuur ervaren (bijv. naar de regen kijken, bloemen ruiken, naar vissen kijken, met dennenappels spelen, naar vogels kijken, plantjes water geven).
- De kinderen hebben tenminste 2 keer per week contact met de natuur buiten (bijv. naar park, ritje in kinderwagen met PM-er die aandacht uit voor de natuur, spelen in natuurlijk ingerichte buitenruimte, baby's op een deken in het gras).
- De kinderen doen tenminste 1 keer per twee weken activiteiten m.b.t. natuur/wetenschap (bijv. observeren insecten, metenvan hoeveelheid regen, experiment koken, bellenblazen).
- Dagelijkse gebeurtenissen worden benut om met kinderen over de natuur te praten (bijv. praten over het weer, wijzen naar dieren/planten).

5707

Rekenen / cijfers

negatief

Er is geen reken/cijfermateriaal toegankelijk voor kinderen (bijv. klok, stopwatch, liniaal, telraam, fiches, reken-, vorm- of telpelletjes).

positief

Er zijn van elk van de volgende categorieën reken/cijfermateriaal tenminste 2 dingen aanwezig: tellen, meten, vergelijken van hoeveelheden, herkennen van vormen, bekend raken met geschreven cijfers.

- De materialen zijn goed geordend.
- De materialen zijn in een goede conditie.
- De kinderen kunnen de materialen zelf pakken.
- Er zijn dagelijkse activiteiten waarin spelenderwijs cijfers/rekenen aan bod komen.

5708

Gebruik van tv en computer

negatief

- Er wordt televisie, video en/of computer gebruikt voor kinderen onder de 12 maanden.
- Kinderen worden via tv/computers blootgesteld aan gewelddadige, seksistische, beangstigende of te moeilijke beelden.

positief

- De tv/video/computer wordt gebruikt als een verantwoorde vrije keuzeactiviteit.
- Er wordt alleen tv/computermateriaal gebruikt waarvan kan worden aangenomen dat het verantwoord is voor kinderen (bijv. Sesamstraat, educatieve video's en computerspelletjes).
- Kinderen mogen maximaal 30 minuten per dag televisie-kijken.
- Tv/computer wordt ter ondersteuning of uitbreiding van groepsthema's of activiteiten gebruikt.
- De PM-ers zijn actief betrokken bij het gebruik van tv/video/computer (bijv. kijken en bespreken de video met kinderen).

5709

Respect voor culturele diversiteit

negatief

- Er is geen etnische of culturele diversiteit zichtbaar in de materialen (bijv. platen, boeken, poppen, muziek, puzzels, rollenspel).
- De materialen vertonen vooroordelen of negatieve stereotypen van rassen, culturen, leeftijden of geslacht.
- De PM-ers uiten vooroordelen over anderen (bijv. tegen een kind of volwassene van een ander ras of andere culturele groep, of tegen personen met een handicap).

positief

- Het speelgoed bevat tenminste 4 voorbeelden van etnische of culturele diversiteit die makkelijk door de kinderen zelf te pakken zijn (bijv: poppen, platen, muziek, rollenspel, boeken, puzzels).
- Cultureel bewustzijn is zichtbaar in gevarieerde activiteiten (bijv. gevarieerde soorten muziek, het vieren van verschillende feestdagen, maaltijden en gewoontes).

5710

Boeken

negatief

- De PM-ers lezen geen boeken met de kinderen.
- Er zijn minder dan 6 boekjes voor kinderen die kinderen makkelijk kunnen pakken.
- Veel boekjes zijn kapot/gescheurd, incompleet of in slechte conditie.

positief

- Er zijn tenminste 10 boekjes waar de kinderen makkelijk zelf bij kunnen.
- De PM-ers lezen dagelijks boeken met de kinderen (individueel of met de groep).
- De kinderen worden niet gedwongen om mee te doen met lezen of voorlezen, ze mogen ook een andere activiteit kiezen.
- De boekmomenten met de kinderen zijn warm en interactief (bijv. een baby wordt vastgehouden bij het lezen, een dreumes mag de pagina omslaan en plaatjes aanwijzen).
- Er is een speciale boekenplek waar kinderen zelfstandig boeken kunnen pakken en lezen.
- De inhoud van de boeken is geschikt voor de leeftijd en het ontwikkelingsniveau.

5801